

„Je mag zelf kiezen“.

In „Leeuwarder Kerkbode“ schrijft de heer H. Algra:

In het Algemeen Protestantisch Kerkblad, een weekblad voor de Protestantische „Kerk“ in Nederlandsch-Indië, vonden wij een zeer merkwaardig relaas over de ervaringen van een predikant van deze kerk in Singapore.

Dat wij kerk tusschen aanhalingsteekens hebben geschreven, bedoelt niets onvriendelijks, maar spruit voort uit het feit, dat de toestand in Indië zoo wonderlijk is geweest, dat wij in dit geval slechts met eenigen goeden wil van een kerk konden spreken. Door Koning Willem I is de zaak n.l. zoo geregeld, dat in Indië Protestantische dominee's werken, die benoemd, bezoldigd, ontslagen en gepensioneerd worden door de regering. Het zijn zuiver regeringsambtenaren en de Volksraad, waarin een groot percentage Mohammedanen zitten, moest soms meespreken over hun positie. Gelukkig doet men zijn best, om aan dien abnormalen toestand een einde te maken en is men druk bezig, in Indië een Protestantisch Kerkelijk leven te organiseren, dat dien naam beter verdient. De Gereformeerde Kerken in Indië staan natuurlijk buiten deze kwestie, zij zijn van den beginne aan vrij geweest.

Een van de Predikanten van de Indische staatskerk was nu naar Singapore geweest, de groote handelsmetropool bij de Zuidpunt van Malakka. Daar woont in die stad behalve een massa Chinezen ook een zeer gemengd gezelschap Europeanen. Vroeger was het gewoonlijk zoo, dat in dergelijke Europeesche kringen men geheel vreemd stond tegenover God en Zijn dienst. In volslagen onwetendheid omtrent deze dingen opgegroeid, gezegend met eenige Oostersche bijgeloovigheid, achtte men zich verlicht en vrij, en beschouwde godsdienst als een overwonnen standpunt.

De T. J. van Oostrum Soede constateerde nu echter bij een bezoek aan Singapore, waar hij de Nederlandsche Protestantische kwam verzamelen, dat deze houding slechts sporadisch meer voorkwam.

In het algemeen was er belangstelling voor geestelijke dingen, was een bezoek van een predikant een verademing, en was er vooral de behoefte, om de kinderen niet zonder godsdienst te doen opgroeien.

Toen De Van Oostrum Soede ergens binnenkwam, viel de moeder aldus met de deur in huis:

„Gelukkig dat U komt, helpt U mij? Ik heb zelf niets van godsdienst geleerd. Mijn ouders stonden op het standpunt, dat ik zelf moest kiezen, als ik groot was. Natuurlijk heb ik niet kunnen kiezen, want ik weet van niets. Ik wil niet, dat mijn kinderen met zulk een leeg hart opgroeien. Ik heb een kinderbijbel gekocht en lees er hun uit voor. Maar nu weet ik heelemaal geen raad meer. Nu komen zij met allerlei vragen en ik kan die niet beantwoorden.“

Zulk een getuigenis spreekt klaar en duidelijk uit, welk een dwaasheid het is, te zeggen: De kinderen moeten maar kiezen, als ze groot zijn. Bij de bevolkingsregisters in Leeuwarden en Huizum komt het herhaaldelijk voor, dat ouders, die zelf nog wel formeel aan een kerk zijn verbonden, niet willen hebben, dat hun kind, dat ze komen aangeven voor den Burgerlijken stand, ook wordt ingeschreven met vermelding van de kerk, waartoe het behoort of zal behooren. Dat moet hij zelf maar uitmaken, als hij groot is, zegt de vader dan met een zekere trots.

En hij meent, dat hij daarmee het geluk van zijn kind bevordert. Maar de moeder uit Singapore moest getuigen: Natuurlijk kan ik niet kiezen, want ik weet van niets....

Zulke kinderen worden door de ouders gebracht in de woestijn en vrijgelaten met de boodschap: je mag zelf weten, in welke richting je wilt gaan om water te zoeken. Ik laat je daarin volkomen vrij. Maar zij maken, dat zulke kinderen, tenzij God genade geeft, ellendig omkomen. Ook hier blijkt weer, dat de wijsheid van de Schrift de toets van het leven kan doorstaan, waar menselijke wijsheid uitloopt op een fiasco. Want de Schrift leert ons telkens, dat we onze kinderen den weg zullen wijzen naar God en Christus.

Junior, de overheid en de Herv. Kerk.

In „N.-H. Kbl.“ schrijft De C. Lindeboom het hier volgende artikel:

In het Hervormd weekblad „De Geref. Kerk“ schrijft Junior, een vaste medewerker, over de toegezegde tegenwoordigheid van ministers bij de herdenking der Afscheiding in October a.s.:

„Mogen we hierin zien een officieel erkennen dat de indertijd gevolgde gedragslijn der regering er naast is geweest? Mogen we verwachten een officieele aanbieding van verontschuldiging?“

Zal het toen begane onrecht goed gemaakt worden? We hopen het.

Want: dat zou ons goeden moed geven om meer te verwachten.

N.l. een dergelijke handelwijze tegenover de Ned. Hervormde Kerk.

Oftewel: herstel van het in 1816 en later door de Overheid aan de Ned. Herv. Kerk aangedane onrecht.

Nog anders gezegd: herstel van de grondfout, waaruit de ellende van 1834 en 1836 en onze tegenwoordige kerkelijke nood mede is voortgekomen.

Tot zoover Junior.

Heel duidelijk is ons zijn bedoeling niet.

De Overheid zal officieel moeten erkennen, dat ze zich in 1816 aan de rechten der Hervormde Kerk vergreep....? Doet ze dat niet, zegt Junior, „dan zou haar tegenwoordigheid bij de afscheidingsherdenking veel gelijkjen op een genieten van de overwinning op de kerk behaald“. Doet ze 't wel, dan ziet hij zelfs „een hereniging met de nu van ons gescheiden broeders“ in 't verschiet.

Junior ziet voorbij, dat het Hervormd Kerkgenootschap in 1816 is gesticht; dat met die stichting de Overheid zich vergreep aan de rechten der kerk, der Gereformeerde kerk, en dat de Afscheiding een begin heeft gemaakt met de vrymaking der kerk. Het onrecht van 1816 is niet aan de Hervormde Kerk aangedaan, maar aan de kerk, waartoe ook de latere Afscheiden behoorde, en waarbij zij, blijkens de

Acte van Afscheiding bleven behoorde.

Aangenomen voor een oogenblik, dat de Overheid officieel erkent, in 1816 zich aan de rechten der kerk te hebben vergrepen — die erkenning zal o.i. niet achterblijven — is er dan eenige grond voor de verwachting dat het Hervormd Kerkgenootschap daarmee een stap nader zal komen tot de door velen begeerde reorganisatie?

Die reorganisatie kan toch niet van de Overheid uitgaan? De toestanden zijn nu toch zoo, dat de Haagse Synode, het hoogste bestuurslichaam, er toe zal moeten besluiten? Is er iemand, die meent, dat dit gebeuren zal binnen afzienbaren tijd?

Uit het schrijven van Junior spreekt een begeerte naar „hereniging“. Dat waardeeren we. Hij dringt er zelfs op aan, dat de Hervormde Kerk het onrecht aan de afscheiden begaan, herstellen zal; de classicale vergaderingen zouden voorstellen in dezen geest aan de Synode moeten doen, en zoo de Synode pertinent zou weigeren, zou „de kerk in het genootschap zich kunnen uitspreken en zich rechtstreeks tot de gescheiden broeders kunnen wenden“.

Sympathieke woorden, zeer zeker. Maar — is het niet te vreezen, dat 't bij woorden zal blijven? De „kerk in het genootschap“ heeft geen orgaan en — geen adres. De Haagse Synode is en blijft de groote sta-in-de-weg.

We begrepen de „hereniging“ niet minder vurig dan Junior.

Maar niet met de Hervormde Kerk in haar genootschappelijke gedaante. Wel met de Gereformeerde gezindheid, die thans nog door hiërarchisch-synodale banden is omklemd.

De laatste, de alleen geheel bevredigende.

In het „Algemeen Weekblad“ (ethisch) schrijft Prof. Dr. G. v. d. Leeuw:

Het behoef ons niet te verbazen, dat op de conferentie, die de Wereldfederatie van christenstudenten in het vorig jaar in de buurt van Batavia belegde, — een samenkomst, waar afgevaardigden uit China, Japan, de Philippijnen, Siam, Birma, Indië, Ceylon, Australië, Nieuw-Zeeland en Europa waren, — de vraag naar de verhouding van christendom en de „andere religies“ een groote plaats heeft ingenomen. Wij weten nu langzamerhand wel, dat men van die „andere“ niet af is door ze voor „valsche“ te verklaren. Noch als religie, binding van den mensch aan God, noch als openbaring, binding van God aan den mensch, mag men de religies der volkeren minderwaardig of waardeloos achten. Wie dat doet, sluit zijn oogen voor de werkelijkheid. Maar evenmin is eenig heil te verwachten van een syncretisme naar het model van de antieke goddienstmenging: van elken godsdienst wat, op grond van een vooronderstelde eenheid. Het doet daarom goed te vernemen, dat de indische conferentie zich daartegen algemeen verzette en haar geloof in Jezus Christus als de laatste en alleen geheel bevredigende waarheid uitsprak. — Dit alles plaatst theologie en Kerk voor geheel nieuwe problemen, die voor het leven der christenheid belangrijker zijn dan zelfs Assen en de Wieringermeer. Er komt weer bezinning op datgene wat het Evangelie nu eigenlijk is. Het wordt hoe langer hoe gevaarlijker. Reeds over onze oostgrens is het hachelijk met het christendom; vorderop dreigen nog veel geweldiger perikelen. Maar met de gevaren komt het leven.

Onze tijd doet in menig opzicht aan den oud-christelijken denken: strijd met den staat, strijd met de cultuur, strijd met het heidendom. En als gevolg daarvan: martelaren en leven. Het is zondige overmoed, om martelaren te bidden. Wij mogen zelfs niet vragen om gevaar. Maar wij mogen wel vragen, dat God onze oogen opene, opdat wij van onze veilige kerkeraadbanken, gezellige evangelisaties en ontdekkende houseparties uit de plaats ontdekken van het gevaar en van het leven, de plaats, waar in onze huidige wereld het Kruis van Golgotha staat opgericht en ons in zijn schaduw roept.

De wensch is, afgedacht van de formuleering, goed; is althans goed te vertalen met behulp van de formuleering.

Maar dit alles zal ons weinig helpen, tegen wat „over onze oostgrens“ te aanschouwen valt. Wie de openbaring ziet als „ergernis“ en „dwaasheid“ niet tegen de existentie slechts van een individu, doch tegen de gemeenschappen van Joden, en van Grieken ook, die kan zich niet tevreden stellen met een congres, als hier vermeld wordt. Tegenover de hier gestelde adjectieven: „laatste“, en „alleen geheel bevredigende“, stelt hij de andere: „eenige“, en „alleen“ vrede „schéppende“.

Boven- en Onder-theologen.

Hetzelfde orgaan schrijft (Van den Toretrans):

Men kent den eeuwigen twist tusschen Supra- en Infra-Lapsariers. Maar niet zoo bekend is de magistrale wijze, waarop een groot dichter de theologen in het algemeen in een „boven“- en „onder“-afdeeling plaatste. Bij een feest ter hulding van Alex. Schweizer (niet te verwarren met den theoloog-musicus-zending!) waren de gasten zeer benieuwd hoe de onvergelykelijke verteller Gottfried Keller, die tot de vrienden van den jubilaris behoorde, dezen zou complimenteeren. Keller hief zijn glas op en zeide ongeveer: Bij mijn weten zijn er maar twee soorten theologen; de eerste soort staat boven Onzen Lieven Heer, de tweede soort beneden Hem. Onze jubilaris heeft zijn leven lang tot de tweede soort behoord. Lang zal hij leven!

Praktische waarde zou de speech voor ons krijgen, als ook eens met den vinger een konkrete boven-theoloog was aangewezen, en we dan zonder toosten en dronken eens konden nagaan, waarom de één boven, de ander onder „onzen lieven Heer“ stond. Het vermoeden

rijst, dat de spreekwijze van „onzen lieven Heer“ zelve uit den kring der „boven-theologen“ afkomstig is. De beneden-theologen zien geen kans, in het speciaal naar voren brengen van dat ééne woordje „liefde“ te ontkomen aan het geweld van den eenigen Wetgever, die als Wetgever ons „onder“ zich houdt, óók in de wijze, waarop wij Zijn Namen noemen.

K. S.

BOEKBESPREKING

„Onder Eigen Vaandel“. Afscheidingsnummer.

Veenman & Zonen — Wageningen, 1934.

Een expresse toezending van dit nr. blijkt de vraag in te houden, dat we er een recensie van geven. De laaidunkende holligheid, waarmee de eene redacteur, Prof. Th. L. Haitjema, onlangs zich van ons blad afgemaakt heeft, is door hem niet herroepen, en is voorts op zichzelf een reden, aan dit verzoek alleen te voldoen, als we het nr. gevaarlijk vinden. Dat is niet het geval; er is, met name door Dr. Kraan en Prof. Honig al heel wat steekhoudends ingebracht tegen de hier ten beste gegeven kromme redeneeringen, die trouwens door een onzuivere exegese geopend worden. We zien hier een poging tot verdediging van de eigen houding; een poging evenwel, die argumenten zoekt op dezelfde logisch-onhoudbare wijze als we van dezen kring — zoover hij de leiding typisch getrouw blijft — gewoon zijn. Er is echter al genoeg van de wetenschappelijke zwakheid dezer poging gezegd; en voorts gebiedt een zeker zelf-respect me, om van wat uit de handen van Prof. Haitjema komt, alleen dan nota te nemen, als ik dat noodig acht ter waarschuwing van het gereformeerde volk.

K. S.

Dr. L. H. K. Bleeker, De Kleine Profeten, II, „Tekst en Uitleg“.

J. B. Wolters' Uitg.-Mij — Groningen, 1934.

„Tekst en Uitleg“ toont al duidelijker, ook voor het volk, dat het tegenover de aanvaarding der Schrift het vraagstuk van een critische houding aanneemt; de eerste deeltjes lieten dit minder sterk naar voren treden, al wisten ter zake kundigen ook toen wel, dat het blijven zou in het vervolg. Hierin wordt weer de loslating van de Schrift op de bekende wijze juist als een erkenning van wat „de Oosterling“ nu eenmaal met zijn „inkleeding“ bedoelt — ik denk aan Jona — aangedient.

Wij hebben respect voor de vakkennis der auteurs, maar moeten ons te weer blijven stellen tegen den inhoud. Verkeerd achten wij het, als van Prof. Ridderbos gezegd wordt, dat deze inzake den tijd van Jona's gebod een andere opvatting heeft, dan gewoonlijk gedacht wordt, en als dan vervolgens daarvan gemaakt wordt, dat Prof. R. „wat er letterlijk staat niet letterlijk opvat“, om dan daaruit vervolgens te concluderen, dat men zelf dan ook wel „de lijn verder trekken mag“, twijfelende aan de historische juistheid. Zoo verbindt men een gereformeerde en een ethische opvatting, die evenwel niet te verbinden zijn. Het spijt ons, maar tegen „Tekst en Uitleg“ blijven we bezwaar houden. De „Korte Verklaring“ is principieel anders.

K. S.

„Anna van Gelre“, door G. C. Hoogewerff.

Dit boek, in keurigen prachtband, verscheen als derde deel van den 37en jaargang der Chr. Bibliotheek van G. F. Callenbach te Nijkerk. Hoogewerff kan vertellen uit den ouden tijd; ook dit boek leest ge met genoegen achter elkander uit. En hij heeft wat te vertellen! In dit boek waagt hij een poging Anna van Gelre te verlossen van een kwaad gerucht, dat haar nagedachtenis bezmet heeft; de oplossing, die hij aan de hand doet, lijkt niet ongegrond; in elk geval, zoo kan het gebeurd zijn, want Hertog Karel van Gelre was een ongemakkelijk heer, en, als het de vreemde, nieuwe religie betrof, ook een barsch vader. Hoogewerff heeft in dit mooie boek een belangrijk stuk geschiedenis gegeven uit Gelderland in den tijd der Reformatie, en geeft den lezer een goed inzicht in de wijze waarop het Evangelie der Reformatie hier ingang vond. Anna van Gelre, een natuurlijke dochter van den Hertog van Gelre, bleef naar den uitwendigen vorm Roomsche, maar was in haar hart geloovig geworden. Een voortreffelijke vrouw, eerst van Adriaan van Buren, daarna van den meer ruwen, maar toch goeden Claes Vijgh; en een vrome moeder, die haar talrijke kinderschaar wist op te voeden voor God en Zijn dienst. Een heel prettig, leerzaam en goed boek, waarmee de intekenaars op Callenbachs Bibliotheek in hun schik zullen zijn.

J. D. W.

KERKNIEUWS

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweelst te:

's-Gravenhage-West (5e pred. pl.): A. de Bondt te Leiden en J. B. v. d. Sijs te Steenwijk.

Beroepen te:

Kantens: Cand. B. Holwerda te Houwerzijl. Monster: G. van Duinen, Legerpred. in N.-O.-Indië met verlof hier te lande.

Rotterdam-Zuid (Katendrecht) voor den arbeid onder de Chinezen: Cand. A. F. J. Pieron te Heemstede.

Aangenomen naar:

Niezijl: Cand. S. G. Bloem te Groningen. Rotterdam-Zuid (Katendrecht) voor den arbeid onder de Chinezen: Cand. A. F. J. Pieron te Heemstede.

Bedankt voor:

Dokkum: G. Smeenk te Blokzijl.

Intrede te:

Amstelveen: G. Lugtigheid. Tekst: Zach. 4:1-6. Gorinchem: H. Th. van Munster. Tekst: Ef. 4:11 en 13.